

An Fhiontarlann Teo.

Ionad Físe 7 Fuaime

Cuilleán,
An Cheathrú Rua,
Co. na Gaillimhe.

Eagarthóireacht AVID (AVR75) •
Scannánaíocht BetaSP (300AP) •
Stiúideo Fuaime (Soundscape, DAT 7rl) •

091 595050

Tigh Mhóráin

Carna

**Siopa Grósaera
agus Beár**

095-32244/32763

TIGH RORY

LETIR MÓIR • 8.30am – 8pm

**SIOPA
GÁS, GUAL BLUGAS
BEATHA BEITHÍOCH srl**

Go n-éirí go geal le leis an bPléaráca

Tigh Phlunkett

Leitir Móir – Teil: 551157

**Siopa • Bureau de Change
Beár • Posta • Peitreal**

'Má bhíonn tú thart, ná téigh tharais'

Tigh Mhaic

Carna — Teil: 095-32240

*Teach Tabhairne agus brú suite
ar bhruach na farraige
faoi bhun an tsléibhe*

TRÁNNA ÁILLE AGUS CIÚNAS

Gaeltacht Chonamara, Fóram Chonamara: céard iad féin?

Diarmuid Johnson

Níl an t-aontas céanna 's a bhíodh i nGaeltacht Chonamara. Forás na Gaillimhe údar amháin atá leis seo. Is cuid de bhruachbhailte na Gaillimhe go leor de cheantar Chois Farraige anois. Fágann seo difríocht mhór idir é agus Iorras Aithneach agus Ceantar na nOileán. Is ceantair éagsúla atá iontu faoin am seo. Ach tá difríocht eile ann feasta, agus sin difríocht aicme. Tá go leor airgid sa nGaeltacht anois, agus is ag an meánaicme atá sé.

Murach an mheánaicme, ní bheadh seans na ngrást stop a chur le meath na Gaeltachta. Tá oideachas orthu. Cleachtann siad léamh agus scríobh. Bíonn tuarastal acu, agus seasmhacht áirithe. Cothaíonn siad na meáin chumarsáide, saibhríonn agus neartaíonn siad a gcuid smaointe tríd an díospóireacht. Níl siad i muinín na talúna 's na trá mar a bhíodh a muintir, agus is sna hoifigí agus sna scoileannaí a chaith-eann siad an lá.

Tá meánaicme eile i gConamara. Is í seilbh na talúna a thugann an stádas dóibhsean. Is leo talamh na Gaeltachta. Níorbh fhiú mórán an talamh sin fadó, ach níl teora le blianta beaga lena luach.

Tá cead ag duine a chuid talúna a dhíol lena rogha custaiméir. Ní talamh mhaith feilmearachta í talamh Chonamara, is dá bharr sin ní maith an

caipitéal í. Ní fiú mórán í gan í a dhíol.

Má dhíolann muintir na Gaeltachta a gcuid talúna le lucht an Bhéarla, titfidh an pobal ó chéile, beidh na comharsanaí ina stráinséaraí, agus na stráinséaraí ina gcomharsanaí. Beidh clann na stráinséaraí ag Béarlóireacht ar chlós na scoile, agus ní hí an Ghaeilge a bheas i gConamara níos mó.

Níl sé ach trí ghlúin ó thug Johnny Seoighe bata 's bóthar don duine bocht nár íoc an cíós:

"Lá arna mháireach is ea a fuair mé an páipéar,

Nach mé a bhí sásta 's mé ag gabháil chun siúil,

Ach ní bhfuair mise freagra ar bith an lá sin,

Ach mo bhean 's mo pháistí a bheith amuigh faoin drúcht."

An é an beart céanna atá meánaicme Chonamara á dhéanamh inniu? Céard is Gaeltacht Chonamara ann, nó an é an mianach céanna atá i lucht an airgid cuma cé hiad féin, cuma cén teanga a labhraíonn siad?

Áit a mbíonn an iomarca cumhachta ag an meánaicme, bíonn dímhéas ar na daoine eile. Daoine nach bhfuil teach acu. Daoine a bhraitheann ar an stát. Daoine nach bhfuil maoin an tsaoil acu. Ach is é cultúr an ghnáthdhuine an t-aon chultúr amháin atá i gConamara. "Máistir báid móir mé 's damhsóir cumasach, fear sluaiste 's láí ar dhá

cheann na hiomaire", mar adeir an t-amhrán Sadbh Ní Bhruinnealla. An Gobán Saor, an spailpín, b'shin iad laochra na Gaeltachta riamh anall. Tá meánaicme i gConamara, ach níl a gcultúr féin acu. Agus is é seanchultúr an talmhaí agus an iascaire — talamh trá agus sliabh — is brí do Ghaeltacht Chonamara.

II

Tháinig Fóram Chonamara ar an saol tar éis Nollag seo caite. Díospóireacht a spreagadh faoin bhforbairt atá i ndán don Ghaeltacht sna blianta beaga atá romhainn, sin é a chuir an Fóram roimhe. Seo thíos na haidhmeanna a múnlaíodh ag cruinnithe an Fhórait:

1. Tithe sa nGaeltacht do mhuintir na Gaeltachta.
2. Córas neamhspleách rialtais áitiúil don Ghaeltacht.
3. Forbairt 's fostaíocht ar fud Chonamara go cothrom.
4. Acht Teangan a dhéanfaidh freastal faoi leith ar riachtanaisí sainiúla na Gaeltachta.
5. Cur chuige ó thaobh an oideachais a fhéachfas leis go mbeidh Gaeilge ag gach páiste ag dul chun na scoile dó.

Maidir le haidhm a haon:

Tá géarchéim tithíochta i gConamara agus tá gníomh ag teastáil mar seo a leanas:

a) Comharchumainn tithíochta a

- bhunú.
- b) Tá tithe i gConamara nach mbíonn cónaí iontu. B'fhiú liosta díobh seo a chur le chéile feiceáil cé leis iad, ar spéis leis na húinéaraí iad a ligean, cén bhail atá orthu mar thithe.
- c) Daoine a chuirtear amach sa samhradh, éiríonn le cuid díobh socrú fadtéarmach a dhéanamh luath nó mall. Má cuirtear an ghéarchéim ar a súile do na húinéaraí tithe agus má déantar achainí orthu, is cinnte go mbeidh báidh ag cuid díobh leis an oíge. Is socrú cóir, sásúil go n-íocfadh an tionónta idir deich agus fiche faoin gcéad le cois ar theach ach é a bheith aige go fadtéarmach.

Maidir le haidhm a dó:

Teastaíonn breis cumhachta go háitiúil le cúrsaí na Gaeltachta a riaradh. Fad agus atá an Ghaeltacht á riaradh mar a riarar ceantar Galltachta ar bith, déanfar faillí ar a cuid tréithe sainiúla, agus rachaidh sí i gcosúlacht leis an nGalltach.

Maidir le haidhm a trí:

Ní hionann dílárnú agus athlárnú. Athlárnú atá ag tarlú i gceantar Chois Fharraige, agus tá na ceantair thiar ar an ngannchuid. Caithfidh infheistíocht agus forbairt leas an phobail a dhéanamh seachas meath an phobail sin a bhrostit.

Maidir le haidhm a ceathair:

Tharlódh go rithfear Acht Teangan fad 's a bheas an rialtas atá faoi láthair againn i réim. Ach is baolach gur dochar a dhéanfaidh a leithéid don Ghaeltacht muna ndéanfar soláthar faoi leith di san Acht céanna. Caithfear féachaint leis nach gá do mhuintir na Gaeltachta cuid ar bith dá ngnó a dhéanamh trí Bhéarla, más leis an earnáil phríobháideach nó phoiblí é, munar mian leo féin é.

Maidir le haidhm a cúig:

Tá rabharta Béarla ar chlósannaí scoile na Gaeltachta. Páistí atá á dtógáil le Béarla, ba cheart dóibh freastal ar rangannaí speisialta ionas go mbeidh

Gaeilge acu nuair a rachaidh siad ar scoil. Ní leor meon na gcúpla focal sa gcás seo, ach diantheagasc ar feadh roinnt míonna. Teastaíonn múinteoirí feabhais, nó timirí mar a tugtaí orthu, leis an obair seo a chur i gcrích go díograiseach.

Ní mór a chinntiú nach ndúnfar ceann ar bith de na naíonraí Gaelacha atá ann faoi láthair. Ó thaobh an pháiste Ghaeltachta de, tá tábhacht faoi leith leis an naíonra, mar bíonn tuiscint an pháiste ar chultúr na háite de réir a bhfeiceann agus a gcloiseann sé sa naíonra.

Ní mór na haidhmeanna thuas a chur i gcrích ionas nach rachaidh an teanga agus an pobal san ísle bhrí lenár linn féin. Is plean oibre atá sna moltaí. Ach is snámh in aghaidh easa a bheith á mbrú chun cinn gan tacaíocht an phobail. Tá pobal na Gaeltachta beag, agus ní thiocfaidh sé slán ón scoilt. Caithfidh gach aicme obair as lámha a chéile. Ar thalamh na Gaeltachta.

Sraith na mBád Seol

Bhuail An St Jude — an bád a raibh John Beag Ó Flaithearta agus John William Seoige ar an halmadóir inti an séasúr seo — ar bhád Mháirtín Ó Brien **An Tónaí**, i Sraith na mBád Móra le 6 pointe. Beidh corn álainn Chlíodhna Cussen ag dul siar go dtí na hOileáin don chéad uair.

Beidh corn álainn Chlíodhna Cussen ag dul do Mhicheál Ó Ceallaigh ó Thír an Fhia don chéad uair.

Don tríú bhliain as a chéile bhí an bua ag an **Swan**, bád Mhichaelín Johnny ón gCeathrú Rua, i sraith na leath-bhád Thug an bád nua, atá tógtha ag Colm Ó Maoilchiaráin do Chumann na Húicéaraí rása maith dóibh. Ní raibh ach fad bowspit eatarthu ag deire na bliana. Sé **Bhláth na hÓige**, le Pádraig Chóilín Ó Cualáin ó Charna a bhí sa tríú áit.

Tá an-choimhlint go deo i sraith na ngleiteogaí beaga. **Pat Mhichael Ó Cualáin** (Erin's Hope), ón gCeathrú Rua atá chun tosaigh le 3 phoinnte ar **Chóilín Ó hIarnáin** (Nóra Beag) agus ar **John Deairbe Ó Flaithearta** (Caroline Ann), atá sa tarna áit ar 39

Sé **Geall an Phléaráca** ar an Satharn seo chugainn a shocróidh an cheist. Beidh pointí le fáil ag na Gleoiteogaí Beaga i gCuan Casla Dé Satharn ach shocraigh Cumann na Húicéaraí nach mbeadh pointí ag dul dona Báid Mhóra ná na Leathbháid mar nach raibh aon gheall i gCuan Chasla socraithe dóibh ag tús na bliana. Caithfidh **Pat Mhichael** tíocht sa chéad dhá áit ar an Satharn lena áit ag tosach na sraithe a choinneáil. Ar ndóigh beidh ar Cumann na Húicéaraí na pointí seo a dheimhniú fós.

BÁID MHÓRA

	St. Jude	An Tónaí	American Mór	An Mhaighdean Mhara	An Capall
Cill Éinne	0	10	-	8	0
Patrún Inis Mhóir	10	8	-	7	0
Féile Mhic Dara	10	7	-	8	5
Cloch na Rón	5	8	-	10	7
Leitir Mealláin	10	8	-	5	7
Dóilín	10	8	5	3	5
Cinn Mhara	-	10	-	-	8
Féile na nOileán	10	-	7	8	-
Caladh Thaidhg	10	5	8	7	5
Iomlán (7 is fearr)	65	59	20	53	37

LEATH BHÁID

	Star of the West	Swan	Bláth na hÓige	An Lord	Colmcille
Féile Mhic Dara	0	8	7	5	10
Cloch na Rón	5	10	5	8	7
Leitir Mealláin	5	10	8	5	7
Dóilín	5	8	7	5	10
Cinn Mhara	8	-	-	7	10
Féile na nOileán	-	8	10	-	-
Caladh Thaidhg	-	10	8	-	7
Iomlán (5 is fearr)	23	46	40	30	44
Cill Chiaráin	AL (45)	AL (33)	8(52)	al(40)	al(14)

GLEOITEOGA BEAGA

	Caroline Ann	Ceol na Mara	Erin's Hope	Nóra Bheag	McHugh	Cora na Cleite	Aurnaí
Féile Mhic Dara	8	7	-	0	10	5	-
Cloch na Rón	5	8	10	7	5	5	5
Leitir Mealláin	8	5	7	10	0	5	0
Dóilín	8	5	10	5	7	5	-
Cinn Mhara	-	-	-	10	-	-	8
Féile na nOileán	7	5	8	-	8	5	-
Caladh Thaidhg	8	10	5	7	5	5	-
Iomlán (5 cinn fearr)	39	35	42	39	35	25	13

Nóta: Tá geall eile ann sar a gcríochnófar an tsraith, i gCuan Casla ar an Satharn 20 Meán Fómhair le linn Pléaráca.

Jackie Ó Cualáin

Carna, Co. na Gaillimhe Fón: 095-32331 Faics: 095-32532

— A Member of the National Housing BuildingScheme Guarantee —

CONRAITHEOIR TÓGÁLA

Seirbhís Tógála ar fud Chonamara

Níl aon jab ró-bheag nó ró-mhór dúinn

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca!